

Debata o přístupu (ne)legálních migrantů ke zdravotnímu pojištění

Helena Doudová

V úterý 29.5. 2007 proběhla v Multikulturálním centru Praha debata na téma *Přístup legálních i nelegálních migrantů ke zdravotní péči*. Její obsah byl do značné míry ovlivněn aktuálně široce medializovaným kupováním pochybných zdravotních pojištění cizincům. Na základě těchto pojištění cizinecká policie prodlužuje cizincům povolení k dlouhodobému pobytu v České republice, ale fakticky cizinci zůstávají bez platného zdravotního pojištění. Nejen o tomto tématu, ale i o dalších problémech, mezi nimiž se jako jeden z nejpalčivějších jeví nemožnost pojistit určité skupiny migrantů, diskutovali zástupci ministerstev, cizinecké policie, zdravotních pojišťoven, nemocnic, imigrantských sdružení a neziskových organizací. Večerem provázela Marie Jelínková.

Na úvod Marie Jelínková představila graf, který znázorňoval jednotlivé kategorie cizinců žijících v ČR a přiřazoval je k všeobecnému, smluvnímu či krátkodobému cestovnímu zdravotnímu pojištění. Podle tohoto rozdělení se jako nejproblematičtější kategorie jeví osoby s dlouhodobým pobytem spadající pod smluvní zdravotní pojištění, tedy především cizinci pracující v ČR jako osoby samostatně výdělečně činné. Další problematickou kategorií jsou migranti, kteří do ČR projíždějí na krátkodobý pobyt, někdy opakovaně, nicméně zůstávají o mnoho měsíců déle.

S prvním příspěvkem vystoupily Karolína Dobiášová a Olga Angelovská. V rámci Institutu zdravotní politiky a ekonomiky v letech 2001-2005 pracovaly na projektu *Podpory integrace cizinců v oblasti zdravotní péče*. Jejich výzkum se zaměřoval na legální migranty z Ukrajiny, Ruska a ostatních zemí bývalého Sovětského svazu a jejich děti. Z analýz z let 2001-2003 vyplynulo, že bez zdravotního pojištění v ČR pobývalo 27 % ukrajinských migrantů a 14 % migrantů ze zemí bývalého Sovětského svazu. Jako největší překážku zřízení pojištění

migranti uváděli nutnost uhradit celkovou sumu zdravotního pojištění na minimálně šest měsíců dopředu. Druhý výzkum proběhl v roce 2005 a byl zaměřený na děti migrantů. V problematice situaci jsou děti rodičů s dlouhodobým pobytem, na které se vztahuje pouze smluvní pojištění. Na základě rozhovorů s rodiči byly identifikovány překážky administrativní povahy, finanční náročnost platby pojištění předem a omezená dostupnost smluvních lékařů. S výskytem falešných zdravotních pojistek se obě výzkumnice setkaly již v roce 2001, přičemž migranti přiznávali, že falešné pojistky slouží pro prodloužení povolení pobytu a v případě úrazu hradí zdravotní péči v hotovosti.

Pohled z praxe zprostředkovala Jing Lu, studentka Karlínského gymnasia původem z Číny, která pro své krajany příležitostně tlumočí při návštěvách lékaře. Za hlavní problém považuje Jing Lu nedostatečnou informovanost své komunity zapříčiněnou jazykovou bariérou. Kromě toho je někdy pro cizince problematické nalézt ošetřujícího lékaře, Jing Lu se setkala i s odmítnutím ošetření ze strany lékaře a upozorňovala na další odlišnosti, například kulturní, které mohou přivést čínské ženy do rozpaků před lékařem-mužem.

Po vystoupení hostů se jako první ujal slova Marcel Winter, předseda Česko-vietnamské společnosti. Pan Winter představil projekt Pomoc přátelům. Ve spolupráci s VZP byly materiály týkající se zdravotnictví přeloženy do vietnamštiny a byly organizovány instruktážní semináře. Diskuse se poté stočila na problém novorozenců a možnosti jejich pojištění. Obchodní a marketingový ředitel VZP, a.s., Ivan Dvořák, zmínil nový produkt této dceřinné společnosti VZP poskytující komerční pojištění: pojistné krytí novorozence z pojištění matky, a sice do výše 500 000 Kč po dobu tří měsíců od narození. Po uplynutí této doby je nutné dítě komerčně pojistit. Z diskuse vyplynulo, že pojištění dítěte pro případ vrozené vady není před porodem možné. Ilona Černá z Fakultní nemocnice Motol v této souvislosti vyjádřila názor, že se jedná o obecnější, systémový problém a v takovém případě by měly reagovat státní orgány.

Zástupce Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR Jan Složil na začátku svého vystoupení obecně ujistil, že se ministerstvo vnitra začíná problematikou falešného zdravotního pojištění zabývat, nicméně záležitosti týkající se zdravotního pojištění spadají do kompetencí ministerstva zdravotnictví. Co se týče možnosti vyžadovat, aby se cizinci pojišťovali u českých pojišťoven, nechce být ministerstvo vnitra zahraničními subjekty nařčeno z omezování hospodářské soutěže. Tento výrok „nadzvedl“ zástupce VZP, a.s. Ivana

Dvořáka, který argumentoval, že prodlužování dlouhodobého pobytu je plně v kompetenci Cizinecké a pohraniční policie ČR, ne ministerstva zdravotnictví. Ivan Dvořák navrhoval, aby při příjezdu do ČR cizinci mohli mít libovolné zdravotní pojištění, pro prodlužování pobytu by pak měla být uznána potvrzení o zdravotním pojištění pouze od pojišťoven, se kterými mají česká zdravotnická zařízení dobré zkušenosti. Politika státu dnes umožňuje činnost „ukrajinských mafií“, které užívají nátlakových prostředků k tomu, aby donutily cizince se přepojistit. Jeho slova potvrdil Marcel Winter, který uvedl i konkrétní města, kde v současnosti ukrajinská mafie působí, a zároveň zdůraznil, že díky osvětové činnosti došlo u Vietnamců žijících v Česku v posledních několika málo letech k nárůstu smluvního zdravotního pojištění uzavřeného v ČR až na 70 %.

Procedura kontroly zdravotního pojištění byla centrálním tématem vystoupení zástupce Cizinecké a pohraniční policie ČR Miroslava Smetany. Zastupitelské úřady v zahraničí kontrolují potvrzení o zdravotním pojištění při vydávání víza, v některých státech je nicméně dohledání skutečné platnosti zdravotního pojištění poměrně problematické. Další kontrola probíhá na hranicích ČR, nicméně podle schengenské konzulární instrukce není nepředložení zdravotního pojištění důvodem k nepovolení vstupu do země. Další kontrola je možná namátkově nebo při prodlužování dlouhodobého pobytu. Kamenem úrazu nazval Miroslav Smetana nemožnost prověřit platnost smluvního pojištění uzavřeného v zahraničí. Cizinecká policie pouze ověřuje, zda dokument nevykazuje znaky padělku a zda pojištění splňuje nároky plynoucí ze zákonů ČR. Za nejjednodušší řešení považuje povinnost koupit si pojištění v ČR.

Debata se po dotazu Heleny Dluhošové z Ministerstva práce a sociálních věcí znovu stočila na problém pojistného čerpání novorozenců. U komerčního pojištění od VZP, a.s. nově existuje krytí výdajů na zdravotní péči kryty během prvních tří měsíců života novorozence do výše 500 000 z pojištění matky. Praxi u veřejného pojištění popsala Ilona Černá z FN Motol. Porod je pokryt z pojištění matky, poté je nutné provést prohlídku dítěte, tuto prohlídku zaplatit v hotovosti a dítě ihned pojistit. Do svízelné situace se dítě dostává, pokud se narodilo s vrozenou vadou. V takových případech dosahují náklady na léčbu dítěte vysokých částek a dítě je v podstatě nepojistitelné. Jak se vyjádřil zástupce VZP, a.s., pojišťovna neřešila špičku ledovce a je poté na rodičích dítěte, aby se postarali o jeho zdraví.

Pracovní migranti, kteří v ČR působí jako OSVČ byly dalším tématem debaty. Paní Černá se dotazovala, jak je možné, že stavební dělníci, kteří pracují na živnostenský list, jsou vedeni na

živnostenském úřadě, ale nejsou povinni mít zdravotní pojištění. Po kratší výměně názorů uvedla věci na pravou míru Marie Jelínková s tím, že OSVČ nespádají do systému všeobecného zdravotního pojištění. Cizinci - podnikatelé, kteří pracují v ČR a nemají trvalý pobyt, nemají nárok na všeobecné zdravotní pojištění. Je předpoklad, že jejich komerční zdravotní pojištění kontroluje cizinecká policie.

Na dotaz o případné konkurenci VZP, a.s. v oblasti pojišťování se přihlásil výkonný ředitel makléřské společnosti Brenn Jan Novotný. Společnost Brenn se zabývá prodáváním pojistek a údajně by neměla preferovat jeden výrobek, nicméně komerční pojištění pro cizince u VZP, a.s. je podle slov Jana Novotného vysoce konkurenceschopné, protože klienti nemusejí platit v ordinacích v hotovosti. Dále Jan Novotný uváděl, že každý pojišťovací matematik dokáže, že roční pojistka 600 Kč, za kterou tzv. falešné zdravotní pojišťovny zdravotní pojištění nabízí, je nesmysl a potvrdil informace, že se v oblasti nelegálních pojistek rozmáhá organizovaný zločin. Debata byla zakončena ujištěním zástupců ministerstva vnitra a cizinecké policie, že se na problému již pracuje a že veškeré podněty týkající se problematiky pojištění by měly být směřovány na odbor dohledu nad zdravotním pojištěním a na odbor kontroly zdravotních pojišťoven ministerstva zdravotnictví.

Debata byla pořádána v rámci Vládní kampaně na podporu rovných příležitostí pro všechny v ČR, která je podpořena vládou ČR a Evropskou komisí.